Büyük Değişim: 16 Nisan

Yasin Aktay*

16 Nisan Referandum sonuçlarının, sadece halk oyuna sunulmuş konuda verilmiş açık bir karardan ibaret kalmayıp, herkese önemli mesajlar verdiği, vermesi gerektiği açık. Neticede bu referandumdan kural gereği aslında bütün tartışmaları bitirmiş olması gereken bir sonuç çıktığı halde, tartışmaları devam ettirmeye çalışanlara bakıldığında bu dersleri almamak noktasında bir inadın olduğu görülüyor.

AK Parti kendi adına gereken dersleri almak üzere bütün seçimlerden sonra olduğu gibi bu referandumdan sonra da çalışmalarına başladı bile. Belki CHP ve diğer partilerle arasındaki en önemli fark bu vesileyle de ortaya çıkmış oluyor. Diğer partiler biteviye seçim kaybettikleri halde, hiçbir seçimin akabinde toplanıp "biz bu seçimi neden kaybettik?" "Bu millet bize neden oy vermedi?" sorusunu sormak yerine habire kendilerine oy vermeyenleri suçlayan bir yola tevessül ediyor. Kendini suçlamak yerine ya rakibini veya seçmenin kendisini suçlama yoluna gidiyor CHP. Oysa AK Parti, kazandığı seçimlerin ardından bile, (ki şu ana kadar girdiği bütün seçimleri kazanmıştır) toplanıp "neden daha fazla oy alamadık?" "bu seçimi kazandık ama, bize oy vermeyenler neden vermedi, biz nerede hata yaptık?" sorusunu soruyor. Böylece her seçimin ardından bir sonraki seçimin kampanyasını başlatıyor. Aslında bu da belki bir sonraki seçimleri de neden kazandığının ilk ve en önemli açıklaması oluyor.

* Prof. Dr.

atıf/citation: *tezkire: düşünce, siyaset, sosyal bilim dergisi*, sayı 60, nisan-mayıs-haziran 2017, s. 15-19

CHP bu seçim kampanyasını "tek adam" otoritesine karşı "TBMM'nin yetkilerini korumak" konseptine oturttu. Oysa herkes biliyor ki, geçmişte de CHP'nin TBMM'nin iradesine hiçbir zaman saygısı olmadı. TBMM'den kendi istemediği bir karar çıktığında soluğu Anayasa Mahkemesinde almak CHP'nin en önemli alışkanlığı olageldi. O Anayasa Mahkemesi ki, cumhurbaşkanı seçmek için meclisin oturum yeter sayısı ile ilk turdaki karar yeter sayısını rahatlıkla CHP'lilerin keyiflerine uygun olarak yorumlayıp 367 bidatini üretebilmişti. Aynı Anayasa Mahkemesi 411 oyla TBMM'nden geçmiş bir anayasa değişikliğini, hiçbir yetkileri olmadığı halde esastan görüşmeyi kabul ederek iptal edebilmişti.

CHP Türk Halkını Anayasa Mahkemesine mi Götürüyor?

Bugün CHP'nin güvenebileceği bir Anayasa Mahkemesi yok ama AGİT, AİHM ve AB'nin bazı kurumları üzerinden Türkiye siyasetini dizayn etme arayışı var. Bu arayışla uyumlu bir şekilde AGİT 16 Nisan'dan sadece bir gün sonra oldukça tartışmalı bir rapor yayınladı

Rapor, açıkça taraflı diliyle ve Türkiye'ye karşı muhalefetini gizleyemeyen saldırganlığıyla göze çarpıyordu. Raporu hazırlamak için Türkiye'ye gelen heyet açıkça kampanyanın bir tarafı. O kadar ki, terör örgütü PKK'nın propagandasını yapmakla neredeyse kendisini görevli addeden Alman Parlamenter Andrej Hunko raportörlerden biri. Sadece bu ilişki bile AGİT'in veya AB'nin Türkiye hakkındaki görüşlerinin oluşumuna bulaşan bu kirli el ve bakış açısının Avrupa'yı nereye doğru sürüklemekte olduğunu düşünmek için ciddi bir uyarı olmalı. Açıkçası böyle bir raporun Avrupa'da demokratikleşmenin yayılması ve derinleşmesi amacını taşıyan bir örgütün adıyla yayınlanmış olması sadece örgüte olan itimadı sarstı.

"Eşit Şartlarda Yarışmak" İçin Ne Yapmalı?

Mesela Referandum kampanyasının eşit koşullarda gerçekleştirilmediği ifade edilmektedir? Eşit koşullardan kasıt nedir? Türkiye'de % 10 seçim barajını geçen tüm partiler devlet hazinesinden pay almaktadır. Tüm televizyon kanalları tüm siyasi hareketlere açıktır. İnternet olanakları, sosyal medya herkesin kullanımına açıktır. Eşitsizlikten kasıt "evet" kampanyasının karizmatik bir lider tarafından yürütülmesi, buna mukabil "hayır" kampanyasının Türk toplumuyla irtibatı bir türlü kuramamış, ona yabancı ve karizma sahibi olmayan liderler tarafından yürütülmesi ise bunu eşitlemek için AGİT ne gibi bir önlem önermektedir?

Rahatsızlığın kaynağının Sayın Cumhurbaşkanının "evet" kampanyasına destek olması, Başbakan Binali Yıldırım'ın bu süreçte gösterdiği performans ve önderlik olduğu anlaşılıyor. Demek ki referandum kampanyasının AGİT'e göre eşit olması için Sayın Cumhurbaşkanının konuşmaması, sayın Başbakanın böyle bir performans göstermemesi gerekiyordu. AGİT'in ifade ettiği, "Seçim eşit şartlarda gerçekleşmedi" de ne demek? Erdoğan ile Kılıçdaroğlu arasındaki eşitsizlik doğrusu bir gerçek ama bu itiraf edelim ki ontolojik bir durum, bunu telafi etmenin bir yolu yok. Ancak hatırlayalım ki, Kılıçdaroğlu ve diğer muhaliflerin daha önce Erdoğan karşısında katıldıkları hiçbir seçimde bu şekilde arzu etikleri eşit şartlar oluşmuş değil. O yüzden Kılıçdaroğlu zaten şimdiden 2019'da da, 2024'te de gerçekleşecek seçimlerde Erdoğan'ın seçimleri kazanacağından emin görünmektedir. Çünkü kendisini eşit görememesi, seçim şartlarının imkan sunmamasından dolayı değil, bizatihi kendi bakış açısından kaynaklanıyor.

16 Nisan sonuçlarına verilen bazı tepkilerdeki öfke tonuna, hırçınlığa ve ölçüsüzlüğe bakıldığında, durumun zannedildiğinden öte ciddi bir travma boyutuna varmış olduğu görülüyor.

Referandumun tabiatı ve kuralı gereği yarıdan bir oy fazlası bile iki görüşten birinin bütün katılımcıların ortak kararı olarak kabul görmesini sağlar. Oylamaya katılanlar bunu bilerek katılır ve herkes sonucun bu şekilde olması halinde önceden rızasını zımnen bildirir.

Bunu CHP'liler bile bilir aslında ama sonucun "hayır" olarak çıkacağına kendilerini o kadar inandırmışlar ki, baştan itibaren "evet" çıkma alternatifini tamamen yok saymış oldukları anlaşılıyor.

Siyaset Şimdi Daha Meşakkatli Bir Yol

Türkiye 17 Nisan itibariyle sadece yeni bir yönetim sistemine geçmiş olmadı. Kabul edilen anayasa değişikliği paketi Türkiye'de siyasi alışkanlıklar, zihniyet ve pratikler üzerinde de dolaylı veya dolaysız etkilere yol açıyor. Tabiri caizse siyasi pratikler düzeyinde tam bir paradigma değişiminin içinden geçmiş oluyoruz.

Eski siyasi paradigmanın içinden bakmaya alışanlar hala eski sistemin kavram, kurum ve alışkanlıklarıyla yeni yönetimin kavram, kurum ve alışkanlıklarını karşılaştırmaya kalkışıyor. Oysa paradigmalar arasında karşılaştırma yaparken içine düşülen yanlışa bu vesileyle kaçınılmaz olarak burada da düşülmüş oluyor.

Partili cumhurbaşkanı, esasen çok uzak ve anlaşılması imkansız bir siyaset pratiği değil. Bugün gözümüzü açıp dünyada, etrafımıza şöyle bir

göz attığımızda en gelişmiş ülkelerde bile partili cumhurbaşkanı uygulamasının bir dizi örneği var, ama Türkiye'de birileri kendi doğup büyüdükleri ortamdan bir milim ötesini göremiyor.

Yeni siyaset dünyamız partili cumhurbaşkanının demokrasiyle, siyasetle, siyasal katılımla hiç de çelişmeyen bir şey olduğunu yavaş yavaş görecek.

Esasen "tarafsız cumhurbaşkanı" veya siyaset içinde tarafsız yönetimlerin nasıl bir şehir efsanesi olduğunu herkesin önce bir hatırlaması lazım. Hatırlamak için Türkiye Cumhuriyeti tarihinin bütün gelmiş geçmiş cumhurbaşkanlarına bakmak yeter de artar bile. Zaten Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü doğrudan partilidir, ama onların zamanında zaten başka parti de yoktur.

Aslında bu nedenle bugün kabul edilmiş Cumhurbaşkanlığı sistemini o dönemle karşılaştırmak da çok yerinde değil. 1946'ya kadar zaten başka parti yok ve üstelik bu tek partinin başkanı aynı zamanda cumhurbaşkanı. Oysa partilerin ve adayların 5 yılda bir serbestçe yarıştığı ve neticede halkın kararını verdiği bir partili cumhurbaşkanlığı sistemini "tek parti" dönemiyle karşılaştırmak tamamen imkansız ve gereksiz.

Bilahare 27 Mayıs darbesinden sonra Cumhurbaşkanının tarafsız olması Türkiye halkına yutturulmaya çalışılmış koca bir yalan olarak kalmıştır. Cumhurbaşkanlarının hepsi sonuna kadar taraf olmuşlardır, hem de en fanatiğinden. Tarafsızlık söylemi, cumhurbaşkanlarının muhafızlığını yaptıkları vesayet sisteminin kasvetini daha fazla artırmaktan başka bir işe yaramamıştır.

Partili cumhurbaşkanı topluma söylenen bu yalana son veren, siyaseti alabildiğine şeffaflaştıran, daha dürüst bir zemine oturtan bir düzenleme. En dolaysız sonucunu söyleyelim: toplumda baştan itibaren geçerli olan bir yalana son verilmesiyle siyasi etiğin zemini çok daha fazla güçlenmiş olacaktır.

Cumhurbaşkanlığı sisteminin kabul edilmesinin yol açtığı paradigmatik geçişin siyaset arenasında bir miktar sarsıntılara yol açması da kaçınılmaz. Sistem artık kabul edilmiştir ve ne kadar referandum sonuçları birilerinin içine sinmemiş olsa da, milletin referandum yoluyla vermiş olduğu karar her türlü tartışmayı, hazımsızlığı, hoşnutsuzluğu eninde sonunda giderir. Geriye artık bu yeni sistemin içinde rekabet etmenin imkanlarını akıllıca aramaya sıra gelir. Bu esnada kurumlar, partiler, siyasi aktörler, hepsi kendilerine bir ayar yapmak zorunda kalırlar. Bugün CHP içinde yaşanan sarsıntı bunun doğal bir sonucudur.

Esasen CHP referandumdan önce de kendini başkanlık sisteminin gereklerine ayarlamaya başlamıştı. Referandumun kuralı gereği % 50'yi yakalayabilmek için partisini defalarca kapattırmış oldukları merhum Necmettin Erbakan'ın anma toplantısına bile katılarak Saadet Partisiyle ittifakın kapılarını açtılar. Bu ittifaklarla siyasi anlayışların toplumsal ve siyasal uzlaşma konusunda kendi esneme marjlarını görüp otaya koymaları yeni siyasetin önünü daha da açacağı bir pratik olacaktır.

Tam da bundan dolayı, kim seçilirse seçilsin bundan sonra toplumun temel değerleriyle çatışma halinde birinin seçilme şansı olmayacaktır. Bu bilindiği için Deniz Baykal'ın aklına CHP'nin Erdoğan'ın karşısına çıkaracağı aday olarak Abdullah Gül ismi gelebiliyor. Hoş bu mülahazalar Abdullah Gül'ün dışında oluyor ve sayın Gül bunları ciddiye almadığını söyledi ama CHP'lilerin aklına bu ismin gelmiş olması bile yeni siyaset zeminine hakim olacak paradigmaya dair önemli sinyaller veriyor.

CHP içinde suların tam da bunun için kaynamaya başladığı da söyleniyor. Şimdiye kadarki siyaset anlayışıyla Erdoğan'a ve AK Parti'ye rakip bir aday çıkarmak mümkün görülmüyor. Kılıçdaroğlu'nun 2019 seçimlerinde partisinin genel başkanı olarak AK Parti genel başkanı olacak olan Erdoğan'ın karşısına çıkıp çıkmayacağı soruluyor. Çıkarsa ve kazanamazsa milletvekili olarak da seçilme şansını yitirmiş olacak çünkü aynı anda hem Cumhurbaşkanlığına hem de milletvekilliğine aday olunamayacak. Çıkmazsa Erdoğan karşısında daha şimdiden yenilmiş olduğunu kabul edecek. Bu da aslında muhalefet söyleminin bütün inandırıcılığını kaybetmeye yol açan trajik bir paradoks.

Referandumda CHP'nin bütün muhalefeti aslında kendi başına gelecek olan bu trajik duruma dair korkusundan başkası değildi. Kendi haline ağlıyordu, ama kendisine kaçınılmaz olarak isabet edecek olan bu tehdide karşı milleti kendine kalkan yapmayı seçti CHP.

Oysa artık referandum sonuçlanmış ve korktuğu başına gelmiştir. Siyaset CHP için zaten haddinden fazla zorlu ve meşakkatli bir yoldu. Yine de işin kolayını bulmuş, azdır aşım ağrısız başım modunda muhalefetini sürdürüyordu. Şimdi siyaset eskisinden çok daha meşakkatli bir hale geldi. Başarabilmek için daha çok çalışmak ve halka daha yakın olmak gerekecek.